

vreemd, of bezwijning ons van ons zelve doet vallen; en zoo ook dan nog voortbestaat als de dood voor een tijdlang ons afscheidt van ons lichaam. Iets waaruit dus tevens volgt, dat de wortel en zetel van ons bewustzijn in de ziel moet gezocht, en dat ons hart en onze hersenen slechts middelen en voertuigen en geleidingsdraden zijn, waarvan onze persoon zich bedient, om dit bewustzijn in denkbeelden en voorstellingen te laten uitkomen.

En overmits nu het gebed het toespreken van het Eeuwige Wezen is, d. w. z. een bewustverkeer voor het Eeuwige Wezen, zoo volgt hieruit, dat derhalve ook de wortel van het gebed in onzen persoon en in ons geestelijk wezen moet gezocht worden, en hoer ook aan het lichaam gebonden, toch voor wat de kiemangaar, rust in ons persoonlijk ik, voorzover het bewustzijn heeft van het bestaan van de goddelijke Personen, en zijn band aan die goddelijke Personen voelt en werken laat.

Langa dezen weg komen we dan tot de slotsom, dat de mogelijkheid van ons gebed in ons geschapen zijn naar den beelde Gods ligt. Niet alleen toch dat we zelfbewustzijn van ons zelf kunnen hebben vloeit daaruit voort, dat we geschapen zijn naar den beelde van dat Eeuwige Wezen, dat eeuwiglijk zich zelve bewust is; maar ook vloeit alleen uit ons geschapen zijn naar den beelde Gods het magische feit voort, dat wij, als menschen, u bewust kunt zijn van het „bestaan van dat Eeuwige Wezen, en van den nauwen band, die u aan dat Eeuwige Wezen verbindt“.

De uiting van het bewustzijn van dien band en die betrekking is u widdien, zoodra ge u daarbij tot dat Eeuwige Wezen zelf keert. En voor het werk van den Heiligen Geest in het gebed als zoodanig worden we derhalve teruggeleid tot het werk van den Heiligen Geest in de schepping des menschen.

En overmits we nu, bij onze voorafgaande onderzoek van dit punt vonden, dat het juist God de Heilige Geest is die in de schepping des menschen dit bewustzijn deed opwaken, en in dit bewustzijn des menschen tevens het bewustzijn van Gods bestaan en van onzen band aan Hem indroeg en in stand houdt, zoo blijkt hieruit, hoe geheel het gebed, als verschijnsel in 't menschen geestelijk leven, metterdaad rechtstreeks op een werk van den Heiligen Geest in onze schepping berust.

KUYPER.

Schuldig elkander lief te hebben.

Geliefde! indien God ons alzo lief heeft gehad, zoo zijn ook wij schuldig elkander lief te hebben. 1 Joh. 4:11.

In niets schuilt bij ons de Pelagiaansche zoo diep als in onze liefde. Dat merkt ge daaraan, dat ge bij uw liefde wilt blijven, en de keus aan u wilt houden. Wij zult uitkiezen wie ge denkt dat uw liefde waardig zijn, en die door u uitverkoren, die zullen dan op uw liefde kunnen rekenen. Uw wilskeuze zal hier de uitverkiezing doen. Gij zult de persoon zijn, die uitkiest wie voorwerp van uw liefde zullen zijn. Kortom, in uw liefde wilt gij op een troon zitten; gij de vrijmachtig beschikker zijn; koninklijk als koning in uw liefde heerschen.

En dit nu is op en top Pelagiaansch. De vrije wil is de haan op den toren.

Maar met zulk een liefde kunt ge dan ook voor God den Heere en zijn Woord geen oogmerk bestaan.

In de Heilige Schrift zegt de Heere: „Ik uw God kies uit, Ik uw God bepaal, wie tot het lichaam des Heeren zullen behooren. En op u en een iegelijk, dien Ik in dat lichaam invoeg, leg Ik als uw God den heiligen plicht, dat gij saam elkanderen zult liefhebben.“

Dit al dan niet liefhebben is niet iets wat God aan u hart vrijlaat. Neen, de heilige apostel zegt uitdrukkelijk: „Gij zult schuldig om elkander lief te hebben.“ Let wel: „elkander“, wat volstrekt niet beduidt, dat ge er zoo enkelen uit zult kiezen, en dat gij die enkelen, en die enkelen u zult liefhebben. Neen, elkander liefhebben, beteekent in de pen van den heiligen apostel, dat alle kinderen Gods schuldig zijn alle andere kinderen Gods lief te hebben.

De Heilige Schrift wil, dat gij erkennen zult: „Deze personen, hoe onaangenaam en afstootend ook in zichzelf, heeft God de Heere uitgekozen en verwardigd, om ze met zijn liefde te begiften. En omdat God ze, evenals u, met zijn liefde begiftigt, moogt gij hen niet voor hen optrekken, of met een verschillend gezicht bij hen voorbijgaan, maar moet gij ook op hun liefde prijs stellen en hun wederkeering uw liefde geven.“

Zoo ge dit nu niet doet, dan hebt ge, hoe ge er ook van opeeft, toch wezenlijk den Heere uw God niet lief.

Om deze reden niet. Uw God heeft goedgevonden deze personen uit te verkiezen. Hij was daartoe de vrijmachtig. Hem belieft dit zoo. Hij heeft ze u als voorwerpen van uw liefde gegeven en beschikt. En dat wel, overmits zulke zijn heilig goddelijk en koninklijk privilege is.

Immers, omdat Hij God is, is Hij, en Hij alleen vrij in zijn keuze, en is Hij, uw God, gerechtigd, te bepalen wie de voorwerpen van uw liefde zullen zijn.

En als gij dat recht nu aan uw God bewijst, en volhoudt: „Neen, maar ik zal zelf bepalen, wie ik lief zal hebben“, dan randt gij het koninklijk beschikingsrecht van uw God aan; iets wat met uw liefde voor Hem onbestaanbaar is.

Of, om het u anders te doen gevoelen, uw God begiftigt die personen met zijn liefde. Weigert gij dit nu ook te doen, dan blijkt hieruit, dat uw liefde een andere keus heeft dan Gods liefde, en dus van een ander gehalte en karakter is. En overmits nu de echte liefde alleen door God in onze harten kan worden uitgestort, zoo blijkt dat uw liefde niet uit God is. En overmits nu de Heere alleen met zijn eigen liefde kan en wil geliefd worden, zoo voelt ge ook hieraan, waarom in dat geval, uw liefde voor God niet echt en niet waarachtig is.

Een overweging waaraan de heilige apostel

nog deze toevoegt, dat de leden van het lichaam van Christus uit God geboren en Gods kinderen zijn; en dat het nu niet aangaat te zeggen: Ik heb wel den Vader, maar niet mijn kinderen lief, overmits juist aan de liefde voor iemands kinderen de liefde voor hun vader gekend wordt.

Tot deze niet door u, maar door God bepaalde liefde, wekt de Heere u reeds in het maatschappelijk leven op.

Hij koos voor u uw vader en moeder, niet gij voor uzelf. En op grond van die keuze die Hij voor u, en niet gij voor uzelf deedt, stelt Hij den eisch in zijn gebod, dat gij uw vader en moeder lief zult hebben; niet omdat gij zooveel beminnelijks in hen vindt, maar omdat God ze u tot voorwerpen van uw kinderlijke liefde gesteld heeft.

Evenzo koos God voor u uw kinderen, en schonk Hij allerminst aan u het recht en de macht, om te bepalen, wie en hoe uw kinderen zijn zouden. En van deze niet door u gekozen, maar door Hem voor u alzo gekozen kinderen, eischt Hij in zijn heilig gebod, dat ze u de voorwerpen van uw vaderlijke liefde zullen zijn.

Zoo ook koos niemand zijn broeders en zusters, maar ontving ze van God den Heere. Ook hier koos Hij voor u, niet gij voor u zelve. En toch eischt de Heere, dat ge, op grond van zijn keuze, en niet van uw goedvinden noch van uw sympathie, uw broeders en zusters zult liefhebben.

En ditzelfde nu, wat in het gewone gezin reeds zoo machtig en aangrijpend door God den Heere gepredikt wordt, datzelfde predikt Hij nu ook, op nog sterker wijs en in nog machtiger zin aan zijn kerk.

Die kerk is het lichaam van Christus. Die kerk is de saamvergadering der geloovigen. Hypocrieten nu daargelaten, zijn de leden der kerk door den Heere uitgekozen en saamgevoegd. Met wie ge in dat lichaam Christij zult, staat niet aan u, maar stond alleen aan uw God te beoordeelen. Ook deze uw broeders en uw zusters koos Hij, niet gij. En het is nu van deze aldus door Hem voor u gekozen broeders en zusters dat Hij u den eisch stelt: „Gij zult schuldig ze lief te hebben.“

Natuurlijk is deze eisch niet onredelijk bedoeld.

Van al de leden van dat groote, heerlijke lichaam van Christus kent gij er maar zeer enkelen. Alleen diegenen die in uw tijd leven. Onder hen alleen degenen met wie gij in aanraking komt, of van wie ge hoort. En onder deze nog slechts de kleinere helft van genoeg nabij, om met een oordeel der liefde te bekenen, dat ze waarlijk besloten zijn in zijn Genadeverbond.

Ook blijft die eisch des Heeren redelijk in dien anderen zin, dat een sterker hechten aan den één dan aan den ander niet is uitgeloot. Persoonlijke geestelijke sympathie laat zich niet dwingen, maar is als de magneet, die vanzelf trekt, waar een verwant metaal in de nabijheid komt. Ook binnen dezen kring der broederlijke liefde er dus altoos plaats voor nauwere persoonlijke vriendschap, voor geestesverwantschap in enger zin en warmer sympathie des harten. Mits maar, en daarvan gaat nooit iets af, ook al die anderen voor u voorwerpen uwer liefde blijven, waaraan ge om Gods wil liefde schuldig zijt.

Een zonde is het daarom in u, zoo dikwijls er belijders des Heeren in uw dorp of dorp of omgeving u bekend zijn, van wie ge naar den aard en in het vertrouwen der liefde acht, dat ze wel waarlijk genade ontvingen en met u in hun sterven één weg zullen uitgaan, en als ge dan toch de kams-gedachte te hinnen opzichte hebt, en denkt: „Wat gaan mij deze broeders aan?“

Ze gaan u wel terdege aan, omdat God ze voor u als voorwerpen uwer liefde, aan wie ge liefde schuldig zijt, heeft uitverkoren.

Ge moet ze liefhebben, en dus ook, waar ge geen veelvuldige persoonlijke aanraking met hen hebt, toch hunner in liefde gedenken.

En ook al verschillen dan de formatiën van het kerkelijk instituut, waaronder gij leeft en waaronder zij leven, gij zult en moogt nimmer vergeten, dat ze desalniettemin saam met u leden van de kerke Christi zijn, leden met u van hetzelfde lichaam, ranken in een zelfden wijstok.

Uw Avondmaal is zelfs geen Avondmaal, zoo ge niet in deze uwe liefde al de leden van het Lichaam Christi omvat.

En welken zegen ge ook aan uw kerkformatie dankt, zoo deze ook ten gevolge had, dat ge om harentwil u oploopt in eigen kring, en afsloot van al Gods andere kinderen, dan zou deze uwe kerkformatie, hoe zuiver en onberispelijk ook, u tot een oorzaak van zonde worden, en deze zonde zich wreken aan uw geestelijk leven.

En daarom over de muren en omheiningen onzer kerkformatiën moet elk kind van God al Gods kinderen de hand der broederlijke liefde reiken; niet met een koel platonische, maar met een warme, vurige, Christelijke liefde.

En zelfs waar soms bittere kerkelijke twist ons dreigt te scheiden, er mag nooit een wortel der bitterheid opspruiten.

Ge blijft schuldig elkander lief te hebben. En met elkander blijft hier ik ander kind van God bedoeld.

KUYPER.

Amsterdam, 25 Jan. 1889.

De verdaagde zittingen van de Voorloopige Synode der Ned. Geref. kerken, die deze week ten einde liepen, werden hoofdzakelijk gehouden met het doel, om in beginsel de vereeniging van deze kerken met de Christelijke Gereformeerde kerken tot stand te brengen.

Wel was de nu dagende Synode niet bevoegd ten deze definitief te beslissen; er was besloten, dat c. q. de door haar voorloopig gesloten overeenkomst ter definitieve goedkeuring aan een tweede samenkomst der kerken zou onderworpen worden; maar het voorloopig arresteerde van zulk een overeenkomst stond dan toch aan haar.

Ze had voor dit doel in Juni j. d. ook vijf Deputaten belast met de taak, om met eventueel door de Assensche Synode te benoemen Deputaten, een Concept-acte van ineenstemming in gereedheid te brengen, en in verdaagde zitting voor te leggen.

Doordien de Assensche Synode wel ook harerzijds Deputaten voor gelijk doel aanwees, maar deze bond aan besluiten, die aan de Utrechtse Deputaten niet als grondslag van onderhandeling waren mede-

gegeven, kon deze haar last niet worden uitgevoerd.

Toch hadden er tusschen de beiderzijds aangewezen Deputaten herhaaldelijk besprekingen plaats, en deze gaven aan beide groepen van Deputaten aanleiding, om op eigen verantwoordelijkheid elk bij haar respectieve Synode een rapport in te dienen, aanbiedende een gelijkkluidende Concept-acte van ineenstemming.

De Deputaten der Utrechtse Synode hadden deze Concept-acte *senparis* aangenomen; de Assensche niet uitzondering van de heeren Beuker en Littooy, die zich wel met alle overige artikelen van dit Concept vereenigden, maar bezwaar bleven hebben, beiden tegen het nog steeds oprichten van kerkformatiën in plaatsen, waar reeds een kerkformatie hunnerzijds bestond, en bovendien Ds. Littooy nog tegen het prijsgeven van het absolute beginsel alsof de kerk zelve geheel in de opleiding van haar leeraren moest voorzien.

Deze Concept-acte nu, gelijk ze een vorig maal door ons werd afgedrukt, is door de Utrechtse Synode met *eenparis* stemmen in haar geheel goedgekeurd, en hiermee uitgesproken, dat zij bereid is, om in afwachting van de definitieve beslissing der kerken, deze acte als voorloopige overeenkomst te doen gelden met de Synode van Kampen.

Had dus ook de Synode van Kampen geheel in gelijken geest kunnen besluiten, dan zou deze voorloopige overeenkomst thans beiderzijds naar de Classen kunnen gezonden zijn; had in April reeds beiderzijds een tweede Synode kunnen saamkomen; en had nog vóór Juli de vereeniging een feit kunnen zijn.

Dit liep echter eenigszins anders. De Synode te Kampen toch nam wel de consideranten aan, en al wat voorts ter uitvoering van de gestelde praemissen was voorgelagen, maar oordeelde bij meerderheid van stemmen, dat de kerken in Doleantie zich te verbinden hadden, om in plaatsen, waar reeds een Christelijke Gereformeerde kerk bestond, het opkomen van een andere kerkformatie, voor zooveel aan haar stond, te helpen verhinderen; alsook dat de theologie in beginsel aan de kerk moest blijven.

Zij stelde daarom per telegram aan de Synode te Utrecht voor, art. 12—14 der Concept-acte aldus te lezen:

Art. 12. Op plaatsen alwaar een kerkeraad van een der beide contracterende formatiën bestaat, zal van weerszijden geen andere gemeente of kerkeraad naast of tegenover den bestaanden worden geformeerd.

Voorzover daarentegen een kerkeraad, die tot dusver onder de Synodale Organisatie van 1816 bleef, bij kerkeraadsbesluit, in zijne meerderheid, tot de Kerkordening van 1619 mocht terugkeeren, zal men, des verlangd, deze broeders in het nieuw formeeren van hun kerkelijk leven behulpzaam zijn.

Art. 13. In plaatsen, waaruit nog geen kerkeraad op de Classis vertegenwoordigd is, zullen de vereenigde kerken hare beste pogingen aanwenden om de geloovigen, die nog onder de Synodale Organisatie van 1816 zitten, het zij door hunnen kerkeraad hetzij door het ambt der geloovigen tot terugkeer naar de Kerkordening van 1619 en tot aansluiting in het kerkverband dat op deze Kerkordening gegrond is, te bewegen. In de keuze van de formatie (Scheiding of Doleantie) zullen deze kerken daarbij geheel vrij worden gelaten. Bij hare opening in ons Kerkverband hebben ze te voldoen aan art. 4.

Art. 14. Indien zich na de vereeniging later nog een andere, hetzij reeds bestaande (als van Ledeboer c. a.) hetzij buiten de vereenigde kerken om ontstaande kerkeraad, uit een plaats, die reeds door een kerkeraad op de Classis vertegenwoordigd is, mocht aanmelden, om in het thans geformeerde kerkverband te worden opgenomen, zal door de Classen aan dit verzoek dan alleen voldaan worden, wanneer blijkt:

a. dat deze kerkeraad in belijdenis, liturgie en kerkordening met de thans contracterende kerken geheel overeenstemt;

b. dat deze kerkeraad bereid is, volgens bij deze overeenkomst gevoegd concept, terontond eene combinatie aan te gaan met den te dier plaatse reeds bestaanden kerkeraad;

c. dat geen personen in dezen kerkeraad zitting hebben of tot zijne formatie hebben medegewerkt, die voortheen onder den te dier plaatse aanwezigen kerkeraad tot het heilig Avondmaal waren toegelaten.

Indien de classis desalniettemin bezwaren mocht hebben om aan dit verzoek te voldoen, dan kan de zaak ter afdoening bij de particuliere, en zoo deze mocht weigeren, bij de generale Synode gebracht worden.

Art. 15. De gezamenlijke kerken zullen hare eigene theologische school hebben. Door die kerken kunnen echter ook candidaten van de Vrije Universiteit der Ver. voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag beroepen worden, indien deze Universiteit zich, — wat de theologische faculteit betreft, — onder toezicht dezer kerken stelt overeenkomstig de *post-acta* der Synode 1618-19.

De Synode te Utrecht, hierover beraadslagende, was van oordeel, dat aan de kerken te Kampen vergaderd, in zooverre ook op dit punt tegemoetkoming kon geschonken, als men bereid was alle officiële actie namens de kerken ten deze uit te sluiten, mits duidelijk werd uitgesproken, dat aan niemand *contingentie* of *woord* dwang zou worden aangedaan, en derhalve de *persoonlijke actie* vrij bleef; alsook, dat beide kerkformatiën, buiten kerkelijk initiatief om ontstaan, op konden genomen in het kerkverband. En voor wat de school betrof, dat het beginsel niet mocht prijsgegeven, dat de theologie een *wetenschap* was, die derhalve haar eigenaardige plaats aan de *Universiteit* vond, mits de kerken steeds *voldoende waarborg* bezaten voor de wetenschappelijke opleiding van haar dienaren.

Zij zond diensvolgens naar Kampen per telegram bericht, dat zij bereid was de amendementen over te nemen, behoudens in de plaats „van weerszijden“, in Art. 12 al. 1, te lezen: „Noch door Kerkeraad noch door Classis.“ En verder met

toevoeging van het volgende artikel: „Als Kerkeraad, in den zin van het vorig artikel, zal zich een Kerkeraad ook dan kunnen aanmelden, als zijn leden wel verkozen zijn en de benoeming tot het ambt hebben aangenomen, al is het ook, dat zij nog buiten de mogelijkheid verkeerden, om te voldoen aan alle bepalingen van Art. 22 en 38 der Kerkordening“; terwijl het laatste artikel der Concept-acte dan blijven zoo gelijk het was.

Doch tevens besloot zij, daar de telegram minder geschikt was, om haar toelichting over te brengen, en misverstand moest voorkomen, om twee leden harerzijds naar Kampen te committeeren, om mondeling de vereischte toelichting te geven.

Zij wezen hiertoe aan de broeders Dr. Van den Bergh en Dr. Kuyper, die nog dien- zelvden avond, in de Synode van Kampen toegelaten, zich van deze taak kweten; niet door zich in de discussiën van deze vergadering te mengen, noch ook door het houden van eenigzins op effect berekende toespraak; maar door uitsluitend de strekking toe te lichten van hetgeen de Synode van Utrecht per telegram had voorgesteld.

Na hun vertrek heeft daarop de Synode van Kampen omstreeks 4 uren na middernacht over deze contra-amendementen beraadslaagd, en geoordeeld ze alsnog niet te kunnen aannemen.

De Synode van Utrecht, die Dinsdag daaraanvolgende weer saamkwam, verkeerde derhalve nu buiten de mogelijkheid, om voorhands in deze zaak eenigen stap te doen, en toen reste niet anders, dan om, vóór ze uiteenging, te verklaren, dat zij te allen tijde genegen en bereid bleef, op den grondslag van de Concept-acte, voor zoover die door de Synoden beiderzijds reeds aanvaard was, de onderhandeling voort te zetten, en benoemde de broeders Dr. Van den Bergh, Dr. Van Goor, Dr. Kuyper, Dr. Rutgers, en Ds. Sikkink, om, zoodra van de overzijde hiertoe eenige stap mocht gedaan worden, een weersaamkomen van de Ned. Geref. kerken in Synode mogelijk te maken.

Daar nu ook de Synode te Kampen maatregelen van gelijken aard nam, zal het derhalve van den loop der zaken afhangen, of men eerst over twee jaren, als de Synode der Chr. Geref. kerk wederom daagt, of wel reeds vroeger, ook op deze twee nog overgebleven punten tot overeenstemming zal kunnen geraken.

De stand van zaken is thans derhalve deze: 1°. Beide Synoden zijn thans elkander reeds veel nader gekomen en de onderhandelingen zijn dusver veel verder geslaagd, dan dit nog ooit bij de onderhandeling over de vereeniging van twee kerkengroepen geslaagd is; en dat in betrekkelijk korten tijd.

2°. Principele actie tegen de vereeniging als zoodanig kwam op de Synode te Utrecht geheel niet voor; en te Kampen wel eenigzins, maar slechts bij een zeer kleine minderheid. Bijna alle amendementen te Kampen tegen den grondslag der vereeniging ingediend, zijn dan ook ten slotte zelfs met 35 van de 40 stemmen verworpen.

3°. Voor verdere onderhandelingen is thans deze grondslag gewonnen, dat beide Synoden: 1°. het eens werden over de formulering van de beginselen en van wederzijdse erkenning; 2°. dat beide Synoden het eens werden over *elf* van de *veertien* punten van uitvoering; 3°. dat beide Synoden het geheel eens werden over het contract van combinatie; en 4°. dat de Synode van Kampen bij eindstemming met 36 tegen 4 stemmen zich bereid verklaarde het Reglement van 1869 in te trekken.

Terwijl in geschil bleven nog slechts twee punten van uitvoering, 1°. in zake het optreden van doleerende kerken in plaatsen waar reeds een Christelijke Gereformeerde kerk bestaat; en 2°. het vinden van een waarborg voor de kerken om niet afhankelijk te zijn van eene universitaire opleiding, die zoo licht al kan wijken.

Wat nu het eerste punt aangaat, raakt dit voor de Christelijke Gereformeerde kerken geen beginsel. Immers zij hebben toegegeven, dat in tal van kerken, waar reeds een formatie hunnerzijds bestaat, een andere kerkformatie erkend wordt. Alsook, dat in de bijna 1000 kerken die nog beiderzijds onbearteld liggen, de actie vrij zal zijn en blijven. Alleen loopt het verschil maar over een 120 plaatsen, waar zij reeds gevestigd zijn. Nu zijn er bij deze 120 plaatsen stellig een 60 waar aan het optreden van een andere kerkformatie voorhands niet te denken valt, zoodat feitelijk deze vraag hoogstens loopt over een 60-tal dorpen, indien niet over nog minder.

En wat het tweede punt aangaat, is beiderzijds toegestemd: 1°. dat de universitaire opleiding dankbaar aanvaard wordt; 2°. dat het hebben van een eigen kweekschool voor de kerken raadzaam is; 3°. dat de kerken c. q. met deze kweekschool geheel in de opleiding der Dienaren moeten kunnen voorzien; — en is alleen de vraag nog in geschil, of de kerken daartoe steeds een *dubbele* inrichting behoeven, of wel volstaan kunnen met het bezitten van een voldoende waarborg, om c. q. voor de geheele opleiding te kunnen optreden.

Overmits nu de eerste dezer beide geschilpunten binnen niet zeer langen tijd vanzelf op zal hebben gehouden te bestaan, en de tweede quaesitie een zaak van kalm en bedaard overleg is, bestaat er o. i. alleszins oorzaak, om over het nu reeds verkregen resultaat verheugd te zijn.

Ea dat te meer, zoo men in aanmerking neemt, dat op de Synode te Kampen reeds 14 tot 17 stemmen voor onvoorwaardelijke aanneming der Concept-acte waren; dat tegen het beginsel der vereeniging slechts 4 à 5 stemmen opkwamen; en dat de groep wier toek Ds. Beuker was, in de

zaak der school het voorstel van Utrecht wilde aannemen, en zoo weinig tegen vereeniging was, dat veeleer diepe smart hen aangreep, toen bleek, dat men nog niet aanstonds tot *algheele* overeenstemming kon geraken.

Het ambt der geloovigen (5). Tot dusverre is van het ambt in geestelijken, niet in streng kerkelijken zin gehandeld.

Deze beide verwarre men nooit. De geestelijke ambten liggen gefundeerd in onze Schepping naar den Beelde Gods. Profeet, Priester en Koning te zijn is 's menschen oorspronkelijke roeping. Aan dit drie-vuldig ontbent de mensch, toen hij in zonde viel. Slechts een zwakspoor er van werkte nog na in Melchizedek. In den Dienst der schaduwen is dit geestelijk ambt wel versanne-beeld, maar niet verwerkelijkt. Tot einde-lijk de Christus verscheen, en in hem de ware mensch die Profeet, Priester en Koning zou zijn, naar de ordening van Melchizedek terugkwam, maar om nu dan ook als Hooft der nieuwe menscheid de zalving voor dit drie-vuldig ambt aan al de zijnen mede te deelen.

Met het kerkelijk ambt daarentegen staat het eenigzins anders.

Ten principale is het de Christus zelf en de Christus alleen, die na zijn hemelvaart in zijn kerk het ambt aan zijn volk bedient. Hij is en blijft onze eenige Profeet en Leeraar, wiens woord tot de zielen moet uitgaan. Hij is en blijft onze eenige Hoogepriester, die zijn offerande in het heiligdom voor ons geldig maakt en voor ons bidt. En hij is en blijft alleen onze eenige Koning, wiens wet over ons heerschen moet en die ons regeert en beschermt.

Toch is het slechts schijnbaar, als wij den indruk ontvangen, als bediende Christus dit ambt hoofdzakelijk *ons ten behoeve*. Feitelijk is dit zoo niet. Alle bediening van het ambt gaat in beginsel om *Gods wil*. Hij spreekt als Profeet onder zijn volk om „den naam des Heeren in het midden *eener groote gemeente* te verheerlijken.“ Hij bedient de vrucht van zijn offerande, om de heiligheid en de ontfermingen Gods te openbaren. En ook hij regeert als Koning, om het *Koninkrijk des Vaders* te doen ingaan en in heerlijkheid te doen uitbreken.

Dit is in de bediening van zijn ambt hoofddoel, en zijn bediening *aan ons* vloeit slechts uit dit hoofddoel *als meevindend* voort.

Het is namelijk *eisch van Gods eere*, dat *heel* de gemeente der uitverkorenen Hem kenne, bekenne en zijn lof al grooter make. En dit nu kan niet bereikt, tenzij Jezus zelf, als *Profeet* in zijn kerk, zijn kerk tot deze *prophetische eere* werkelijke.

In de tweede plaats is het *eisch van Gods eere*, dat *heel* de gemeente der uitverkorenen zich Hem in liefde toewijde. En dit nu kan niet bereikt, tenzij Jezus zelf, als *Priester* in zijn kerk, zijn kerk tot *denen priesterlijken dienst* doe opwaken.

En eindelijk, het is in de derde plaats *eisch van Gods eere*, dat *heel* de gemeente der uitverkorenen zijn strijden strijde en deele in de glorie van zijn zegepraal. En ook dit nu kan niet bereikt, tenzij Jezus zelf, als *Koning* in zijn kerk, zijn kerk tot *deze koninklijke eere* opeefte.

Bestond nu het geval, dat Jezus plaatselijk op aarde, ook naar zijn menscheid alomme tegenwoordig ware, dan zou Jezus voor de bediening van dit drie-vuldig ambt *geen* hulp van menscheelike personen behoeven.

Maar dit is *niet* zoo. De Vleeschwording is geen schijn, maar volle werkelijkheid, en daarom betwist al wie Gereformeerd is de juistheid der Luther-sche stelling, als kon de Christus ook licha-melijk op alle plaatsen tegelijk zijn.

Nu, zegt de Calvinist, Jezus is naar zijn menscheid plaatselijk in den hemel. Daar wezenlijk. Daar alleen. En niet tegelijk ook plaatselijk op aarde.

Op aarde is hij *geestelijk*, d. i. met zijn Majesteit, Genade en Geest, maar niet *lichamelijk*, noch ook in *plaatselijken* zin.

Ware dit anders, dan zou er geen *Heilige Schrift* bestaan. Dan toch zou hij zelf elken morgen en elken middag in elke plaatselijke kerk zelf zijn Woord prediken kunnen, en alle *Schrift* ware overbodig.

Immers, ware de Christus in *plaatselijken* zin lichamelijk overal tegenwoordig, dan zou hij niet alleen in elke kerkgebouw, maar ook in elks woning en op den weg bij ons zijn, en ons met hoorbare stem kunnen toespreken.

Zoo echter is het hestel van Gods Koninkrijk niet.

De Christus is *afwesig* en wij kennen hem thans niet meer naar het *vleesch*.

Vandaar, dat hij ons zijn Woord in *Schrift* achterliet, en dat hij dit Woord door de kunst des drukkens, die hij ont-dekten deed, en door de gave der talen, die hij aan menschen gaf, thans over heel de wereld in elk kerkgebouw en in ieders woning bracht, als het getuigenis van zijnen wil.

Die Heilige Schrift is dus het groote instrument van goddelijke vinding, dat hij bezigt, om zijn kerken aan alle einden der aarde te voden, te bezielen en te regeren. Op die Heilige Schrift richt zich dan ook het *geloof*, en alle geloof dat zich van deze Heilige Schrift losmaakt, heeft den Christus niet, maar slechts zijn *schijnbeeld*.

Voor het *wezen* der kerk is dan ook op zichzelf niets meer noodig dan die *Heilige Schrift*; en tegenover de Roomsche dwaling, alsof een kerk ondenkbaar ware, zoo er geen *ambtsdrager* optrad, heeft de Calvinist steeds gepro-testeerd. Voor het *zuiveren* eener kerk is zeer zeker de dienst van menscheelike personen behoeft, maar deze menscheelike personen zijn niet *onmisbaar*, om de kerk *kerk* te doen zijn. Een kerk is *er*

zoodra er vigen is, geloovigen *ambten* *Voetius* komt dan en in sta baar, die zijn, al is ker noch Dit toch niet aan *tatem*, no De Hii tijden w er geen l gers den in *het am* bedienaa sche d tuurlijk fatale be weg verde geloovigen Maar t tegen het eere van r andende als zijn o Papale, chieën lij slechts m Was er zou er v zeggen wa an de k Geest ver verleent, en bare o Maar s op het z het een o gen niet gelaten, der melo *prediken* de „saam de tucht v en ook o loovigen“ Woord in openbare. Hieruit ten, die ijlike bedi slechts in niets ande Elk ke een *behu* dient, om op aarde Schrijt di te doen b Ambten deze per in den Di Christus z alleen he dienen, „ in de o schreven.“ Het ei Christus ambt, kra door alle kers, Oude dragers v Onze C niet van *tiemes* der kenen. *Fu* lijke am woord an een *wijde* landche woord am *Geestelij* vollen zin voor de l *Functie* (Dienaren van wi *midde* baar drie brengen l bruikt her door *hij* hij het on alle Diens dood. Wil m tusschen de drie ta verband, l bediening bijzonder *terlij* am *nen*; en ambt mee bedient; r verre van is er in el elk dezer Voor o staan. Het sta drie-vuldig het medee vigen aan doel geeft. Het sta lijk zijn a voor ten *Heilige S* Maar h zich voor d hij opvoer *functie* v Vrage d daarbij ti Dienaren, of wel ge der geloov Zoo *n* ken zin m spreken. Indien i

an Utrecht tegen ver- smart hen n nog niet enstemming

in geeste- nen in ge-

nooit. De undeerd in Gods. Pro- menschen diervulldig hij in zonde werkte nog ast der schael verainne- Tot einden- em de ware Koning zou Melchizedek als Hooft ing voor dit mede te

negeen staat

atus zelf en hemelvaart rok bedient. Proteet en zielen moet nige Hooge- el heilgdom us bidt. En ge Koning, moet en die

aar, als wij lende Chris- ten behoeve. diening van Gods wil, zijn volk om et midden rijken." Hij lerande, om en Gods te als Koning, rs. te doen doen uit-

n zijn ambt in ons vloet ndoel voort. ds eere, dat renen Hem al grooter reikt, tenzij rk, zijn kerk ke.

isch van te der uite- e toewijde. tenzij Jezus n kerk tot opwaken.

e plaatselijk eid alomme us voor de ambt geen e beigen.

chijn, maar i betwist al der Luther- is ook licha- zijn.

is naar zijn emel. Daar tegelijk ook

i. met zijn maar niet elijken zin. e geen Hei- zou hijzelf e elke plaat- diken kun- dig.

n plaatse- genwoordig, ergebouwen, en op den orbare stem

Gods Ko- wij kennen vleesch.

Woord in dit Woord die hij ont- talen, over heel n in feders v van zijnen

het groote ng, dat hij einden der te regeren. h dan ook h van deze en Christus d.

is dan ook an die Hei- Roomsche ondenkbaar rager op- ds geproe- cener kerk enschelijke mensche- ar, om de kerk is esj

zoodra er een saamvergadering van geloovigen is, want deze saamvergadering van geloovigen heeft ook zonder de bijzondere ambten het Woord en kan er bij leven. Voetius in zijn Pol. Ect., deel 3, p. 14, komt dan ook tot de conclusie: »Er zijn en in steden en in dorpen kerken denkbaar, die wel wezenlijk en waarlijk kerken zijn, al is het dat ze tijdelijk geen prediker noch ouderling noch diaken bezitten. Dit toch doet wel tekort aan heur volwesen, niet aan heur wezen.» Tollit quidem integritatem, non vero essentiam.

De Hierarchy van allen vorm en alle tijden wil ons altoos doen gelooven, dat er geen kerk zonder bijzondere ambtsdragers denkbaar is. Schier gaat hua de kerk in het ambt van den prediker en sacramentbedienaar op. En is eenmaal deze Roomsche dwaling ingeslopen, dan gaat het natuurlijk, door de heillooze werking van dit fatale beginsel, steeds op dien noodlottigen weg verder, en kan er voor het ambt der geloovigen geen plaats zijn.

Maar heel deze stelling is ongerijmd, tegen het regiment Christi ingaande, de eere van het Woord verduisterend en aanrandende de eere der geloovigen, die God als zijn ooggel mint.

Papale, Episcopale of Synodale Hierarchy lijden alle aan deze zelfde zonde; slechts met verschil in grad.

Was er het gescreven Woord niet, zou er voor deze zondige stelling iets te zeggen wezen. Maar nu de Heilige Schrift aan de kerk gegeven is, en de Heilige Geest verlichting aan Gods uitverkorenen verleent, is deze stelling anti-Schriftuurlijk en bare onzin.

Maar anders staat het zoodra ge komt op het wetzen der kerk. Dan toch is het een ordinantie Christi, dat de geloovigen niet met het Woord alleen worden gelaten, maar dat ook de saamvergadering der geloovigen dat Woord der Schrift prediken hoore en bezegelen zie; dat ook de saamvergadering der geloovigen onder de tucht van dat Woord gehouden worde; en ook dat de saamvergadering der geloovigen als zoodanig de vrucht van dat Woord in den Dienst der barmhartigheid openbare.

Hieruit nu ontstaan de kerkelijke ambten, die slechts behulpzels in de ambtelijke bediening van den Christus zijn, en slechts in zoverre gelden, als ze dit en niets anders zijn willen.

Elk kerkelijk ambtsdrager is niets dan een behulpzel, waarvan Christus zich bedient, om, daar hij in den hemel is en wij op aarde zijn, het Woord der Heilige Schrift dat hij ons achterliet, zijn effect te doen hebben in zijn kerk.

Ambten in eigenlijken zin bekleeden deze personen dus niet. Dat deden ze wel in den Dienst der schaduwen, maar niet nu Christus zelf kwam, om voortaan zelf en alleen het drievuldige ambt Gods te bedienen. »Zie, ik kom om uwen wil te doen, in de rolle des Boeks is van mij gescreven.»

Het eigenlijke ambt wordt dus door Christus bediend. Afstralend wordt dit ambt, krachten de zalving Christi, thans door alle geloovigen bediend. Maar Predikers, Ouderlingen of Diakenen zijn nooit de dragers van dit drievuldig ambt Christi.

Onze Confessie spreekt daarom in art. 31 niet van de munera maar van de functiones der Predikers, Ouderlingen en Diakenen. Function bekleeden ze, geen eigenlijke ambten, en slechts in zoverre het woord ambt en ambacht oorspronkelijk een wijder begrip toeliet, kon in de Hollandsche vertaling van onze Confessie het woord ambt gebezigd worden.

Geestelijk zijn er ambten in strengen en vollen zin; kerkelijk alleen function zoowel voor de Dienaren als voor de Geloovigen.

Function, dat wil zeggen, dat deze lieden (Dienaren of Geloovigen) personen zijn, van wie Christus zich als een tuschenkomend middel bedient, om zijn eenig en onschendbaar drievuldig ambt uit te oefenen. Zij brengen het licht niet, maar Christus gebruikt hen als pijpen of geleidingen, waardoor hij zelf het licht brengt, daar waar hij het ontsteken wil. Daarom is dan ook alle Dienst des Woords zonder den Geest dood.

Wil men nu, dan bestaat er zeer zeker tusschen de drie kerkelijke function en de drie takken van het geestelijk ambt zeker verband, in zoverre Christus zich voor de bediening van zijn profetisch ambt meer bijzonder van de Dienaren; voor zijn priesterlijk ambt meer bijzonder van de Diakenen; en voor zijn koninklijk regeren meer bijzonder van de Ouderlingen bedient; maar toch is deze onderscheiding verre van stipt doorgaande, want feitelijk is er in elk van deze drie function iets van elk dezer drie geestelijke ambten.

Voor ons komt de vraag dus zóó te staan.

Het staat vast dat Christus alleen het drievuldig ambt bedient, en dat hij door het mededeelen van zijn zalving alle geloovigen aan dit drievuldig geestelijk ambt deel geeft.

Het staat ook vast, dat Christus kerkelijk zijn ambt zelf bedient; en nu hij opvoert ten hemel ons zijn Woord in de Heilige Schrift als instrument achterliet. Maar het staat evenzeer vast dat Christus zich voor de doorwerking van dat Woord, nu hij opvoert, bedient van de tuschenkomende functie van menschen.

Vraag derhalve: Bedient de Christus zich daarbij uitsluitend van de functie der Dienaren, der Ouderlingen en der Diakenen; of wel gebruikt hij hierbij ook de functie der geloovigen?

Zoo niet, dan mogen we in gebruikelijken zin niet van een ambt der geloovigen spreken.

Indien wel, dan staat dat ambt vast.

Het Woordenboek der Nederl. Taal, van De Vries en Te Winkel, dat in zijn langzaam voortschrijden, thans de 13de afv. van de 3de reeks in het licht zond, kwam met de G, tot aan het woord geweten.

Nu weet men, hoe de meeste predikanten en onderwijzers gewoon zijn dit woord zóó uit te leggen, dat het zou zijn saamgesteld uit ga, hetzelfde voorwoordke dat we in gebuur, genoot enz. bezitten, en dat beteekent samen; en uit weten. Geweten zou dan beteekenen: iets wat men met een ander saam weet, en in casu hetgene de ziel saam met God weet.

Deze afleiding is het eerst in de wereld gebracht door een enigszins andere Etymologie van Dirck Volkerts. Coornhert, die (I. 290) schreef:

»Conscientie heet in Nederlandsch het geweten, d. i. een medeweten. . . . De syllabe of het voorvoegsel ge koppelt gemeenlijk in onze tale aan een twee saaken gheeneenschap 't saam hebben, als gevader, gebuur, gevepel cet, dat is die daar is een medeveder, medebuur en medespeider. Also koppelt ook hier twee wetens te samen of twee kennissen: d' een kennisse tuygt van ons doen en laten, t. w. of dit en dat ook gedaan of gelaten is, dan nyet; maar d'ander tuygt of 't wel gedaan of gelaten is, dan quelyck. Also maken deze twee kennissen of wetens te samen een geweten of medeweten.»

Zelfs Franck uit Bonn, in zijn nog loopen- delyk Etym. woord. der Nederl. taal volgt deze zelfde afleiding nog, die dan ook geheel strookt met de moderne opvatting van het geweten, als een vermogen om te beslissen tusschen goed en kwaad.

Alleen wijkt men dan van Coornhert af, afdeling in zoverre af, dat men niet twee wetens, maar twee wetters aanneemt: God en gij zelf. Een afleiding waardoor dan het doel bereikt wordt, dat het geweten als de absolute stem Gods in ons binnenste wordt aangehoord, en dus het geweten als oppermachtig wordt, Gods Woord overbodig maakt.

Het deed ons daarom genoeg te zien, dat het Nederl. Woord, met deze verouderde afleiding breekt, en een andere en betere aan de hand doet.

»Geweten», zegt de schrijver, »komt bij de schrijvers der Middeneeuwen nog niet voor, en is ook daarom in België en Zeeland bijna onbekend. Bij hen is of conscientie in gebruik of gewet en ook gewisse, de eenige vorm zelfs nog in 1678 bij Hexham vermeld. Geweten is de vorm die boven de Schelde in zwang kwam sedert de eerste helft der 17e eeuw. Het is ontstaan uit gewetene, dat bij Mellema in 1658 voorkomt. Dit gewetene komt overeen met het oud-Hoogduitsche gewisani, het middel-Hoogd. gewisene, een vrouwlijk woord afgeleid van het verleden deelwoord van wisten, met het achtervoegsel i.

Geweten beteekent dus volgens deze afleiding: het weten, de wetenschap, die men omtrent de zedelijke hoedanigheid van een handeling, gezegd of gedachte heeft.

Ten overvloede voegt het Woordenboek er nog bij, dat ook al beteekende het mede-weten, en ook al ware het eene nabootsing van conscientie, het toch nog nooit: medeweten met God zou aanduiden, maar alleen datgene waarvan men zichzelf bewust was, in zoverre ook conscientie afkomst van sibi conscientia esse, en in het Grieksch συνεπίγνωσις.

Het verblijdt ons, dat deze betere en juistere afleiding geheel de Gereformeerde opvatting van het geweten bevestigt, als zijnde niet een vermogen, noch ook een stem in ons, en zelfs geen hebbelijkheid, maar alleen een daad of acte van kennisneming, waardoor wij ons bewust worden van het zedelijk oordeel, dat naar de mate van onze zedelijke kennis, over onze gedachten, onze woorden, onze handelingen en heel onzen persoon te vellen zij.

Dat het Nederl. Woord, desniettemin op p. 2074 het geweten omschrijft, als »een vermogen, om het onderscheid tusschen goed en kwaad te bekeken», doet er natuurlijk niets toe.

Wij gaan gaarne bij deze geleerden ter school, als ze ons iets te zeggen hebben op het stuk der woordafleiding, maar als het aankomt op een theologische definitie kunnen ze uiteraard onze leermeesters niet zijn.

Dan geldt het, schoenmaker, houd u bij uw leest!»; vooral waar ze een definitie geven, die door hun eigen juiste afleiding omver wordt geworpen.

Het antwoord der Synode van Kampen aan die van Utrecht luidde als volgt:

Aan de Synode der Nederl. Gereformeerde kerken, vergaderd te Utrecht.

Geliefde Broeders in onzen Heere Jezus Christus!

De Synode der Christelijke Gereformeerde kerk, thans vergaderd te Kampen, heeft de door hare Deputaten bij haar ingediende concept- acte van ineenstemming der kerken, in ernstige en biddende overweging genomen. Tot hare smart kon zij deze niet onveranderd aannemen. Zij zag zich verplicht in een tweetal zaken een ander voorstel te nemen en U daarvan kennis te geven. Een hoewel zij het ten hoogste waardeert dat Gij op die beide voorstellen ons nog tegemoet zocht te komen en zelfs door een tweetal deputaten ons nadere inlichting wilder verschaffen, zij kon toch ook in die voorstellen geen reden of aanleiding vinden om op hare besluiten terug te komen. Echter heeft zij, door- drongen van het hooge gewicht der vereening, besloten deze zaak in de kerk, welke zij vertegenwoordigt, aanhangig te doen blijven, in de hope dat, al is nu ook de vereeninging nog niet tot stand gekomen, het den Heere moge behagen ons binnen niet te langen tijd in één kerkelijk leven samen te brengen.

Daartoe heeft zij eene Commissie ad hoc benoemd, bestaande uit de Broeders J. van

Andel, H. Bavinck, J. H. Donner, A. Littooy en M. Noordzij om deze ernstige zaak onder de aandacht der Kerkeraden te brengen. Tevens werd deze Commissie bevoegd verklaard om eventuele mededeelingen van de Synode der Nederl. Gereformeerde kerken of van hare Gedeputeerden te ontvangen en verzoekt zij u deze te richten aan het adres van H. Bavinck te Kampen.

Bovendien werd aan de Provinciale Vergadering van Friesland in verband tot art. 30 der Dordsche Kerkorde het recht verleend om ter wille van de zaak der vereeninging binnen den in voornoemd artikel bepaalden tijd eene Synode bijeen te roepen.

Voorts U met uwe kerken der hoede van onzen trouwen God en Zaligmaker aanbevelende, blijven wij met broederlijke liefde,

De Synode der Christ. Geref. kerk vergaderd te Kampen,

Namens derzelve: (W. G.) W. H. GIESEN, Praetor. W. DOORN, Scriba.

Kampen, 18 Januari 1889.

Ook van die zijde bestond dus dezelfde opvatting der zaak.

KUYPER.

Rapport over Art. VIII.

Aan den Ondergeteekende werd bij besluit van 26 Juni 1888 door Uwe vergadering opgelegd, eene verklaring in schrift te brengen omtrent den zin en de beteekenis van Art. VIII onzer Kerkenordening; eene verklaring, die gewenscht scheen, om, met mijding van het uiteenlopend oordeel, dat thans almeer insloep, een handelen op voet van eenparigheid in de onderscheidene Classen te bevorderen.

Zich naar vermogen van dezen last kwijvende, veroorlooft hij zich U de hier- volgende uiteenzetting aan te bieden.

Het tegenwoordig artikel VIII van onze Kerkenordening dankt zijn oorsprong aan een besluit der Provinciale Synode, die in 1574 te Dordrecht gehouden is. Op deze Synode was uit de Classis van Delft of Dordrecht (uit welke is onzeker, daar van deze twee Classen de Instructie teloor- gingen) een vraag ter tafel gebracht, die op het proponeeren betrekking had. Blijkens den nauwkeurig overgedrukte tekst neme- lijke der Acta van deze Synode, die Prof. Dr. Rutgers voor de Marx-vereening ter perse heeft, en waarvan welwillende inzage gegund werd, luidt de vraag en het des- aangaande genomen besluit (zie p. 140, Ed. Rutgers) de voorstel tot worde aldus:

»Aengaende de Propositie, of men die- ghene die niet ghestudeert en hebben, ende nochthans goet verstant hebbende, begher- rich zijn, hun tot enighen Kerckendienst te beghen, besloten dat te proponeeren, »Is besloten dat men die alleene toelaten sal, in de welcken alle dese dinghen [niet] bevonden [en] worden: Ten eersten, godsa- melichheit ende oostmoedicheit; Ten tweeden, »gave van welsprekenschap; Ten derden, »goet verstant ende discretie.»

In dezen tekst is blijkbaar een fout. Voor »alleene» moet gelezen worden, gheensins», of wel het volgende »niet» met de hulpe- geene, »en» moet uitsluitend. De zin is kennelijk, »dat men slechts diegene toe- laten sal, in de welke alle deze dinghen bevonden worden.»

Van 1574 tot 1619 heeft dit vraagstuk In engeren zin gerust, en eerst in de 38e zitting van de Nationale Synode, ge- houden te Dordrecht, zijn op 14 Mei 1619 eene gravamina ter sprake gebracht, waar- onder als No. 4 vermeld staat: Gravamina de Idiotarum ad ministerium verbi promotione. Den daaraanvolgenden dag, in de voormiddagzitting van 15 Mei, hebben toen de onderscheidene Deputaten haar advies over dit vraagstuk uitgebracht, en is met meerderheid van stemmen door de Synode een besluit genomen, waardoor de inhoud geleverd is voor ons thans nog vigeerend Art. VIII.

Men leest toch in de Postacta (Ed. lat.) het volgende:

»Proposita fuerunt gravamina quoad . . .

4. De Idiotarum ad ministerium verbi promotione.

En [de Lat. Postacten zijn niet gepagi- neerd] voorts iets verder:

»Singula Collegia sententias suas de »propositis gravaminibus exponerunt: fut- »quis de his potioribus suffragis in hunc »modum statuerunt. . . .

»IV. Nulli Ludimagistri, opifices, ali- »que qui linguas, artes et Theologiae opo- »ram in Scholis non dederunt, ad ministe- »rium verbi sunt promovendi, nisi de ipso- »rum singularibus donis, pietate, humilitate, »modestia, excellenti ingenio, prudentia, »atque etiam eloquentia certum habeamus »cognitionem. Quodcumque igitur tales »personae promotionem ad ministerium »expetunt prius a Classe (et Synodo placeat) »examinabuntur, et si in examine satisfi- »cient, justum aliquod tempus in formandis »atque habendis sacris concionibus privatim »se exercébunt, ac deinceps cum tilia agatur, »prout adificationi maxime conducere vide- »bitur. (Art. 8.)»

Vanden Latijnschen oorspronkelijken tekst wijkt op meer dan één punt de Hollandsche, niet zeer nauwkeurige, vertaling af. De woorden in Art. VIII, Nederl.: »die niet gestudeerd hebben», luiden letterlijk: »die op de Scholen niet gestudeerd hebben in de talen, de kunsten en de Godgeleerdheid»; wat wij zeggen zouden: »die geen gym- nasiaal onderwijs ontvingen, geen propae- deutisch examen deden en geen candidaten zijn in de Theologie.»

Ten tweede staat voor »men verze- kerd zijn» in het latijn: »totdat wij zekere kennis hebben»; waaruit blijkt dat de Synode bedoeld heeft: »de Synode zelve, d. z. de

gezamenlijke, aldaar vergaderde Kerken.» Iets, wat tevens den tusschen twee haakjes geplaatsten volzin »(indien het de Synode goetvinden mocht)» toelicht. Nu toch blijkt, dat de zin hiervan is: Het recht om over de toelating van zulke personen te beslissen staat aan de Synode, en slechts voor- zoover de Synode oordeelt dit met goed vertrouwen en zonder vrees voor misbruik aan eenige Classis te kunnen overdragen, zijn de Classen tot toelating van zulke per- sonen bevoegd.

Ten derde is het woordje prius uit het oorspronkelijke weggelaten; is de uitdruk- king: »si in examine satisfaciunt» verzwakt in: »naardat zij hem in 't examen bevindt»; schreef men »een tijd lang», voor »justum aliquod tempus»; liet men »het predication opstellen» (in formandis concionibus) weg; en is »adificationi maxime conducetur» saamgetrokken in de zwakkere formule: »stichtelijk sal wesen.»

Uit deze korte historische toelichting blijkt, voor wat de oorspronkelijke bedoel- ling onzer aloude Kerkelijke vergadering betreft, het volgende:

1°. dat er niet gehandeld wordt van per- sonen, die reeds door een Kerk tot Dienaar des Woords beroepen waren, en als zooda- nig aan het onderzoek der Classe zouden onderworpen worden; maar integendeel van personen, die zelve, persoonlijk, bij de kerken aanzoek doen om beroepbaar gesteld te worden. Dit volgt uit de woorden: »Aen- gaende de Propositie», waarmede het vraag- stuk in 1574 is ingeleid. Evenzoo uit de uitdrukking, »die begherich syn sich tot de Kerckendienst te beghen» in 1574, en »qui promotionem ad ministerium expetunt» in 1619. Als eindelijk ook uit den gestelden regel, dat ze, na in het examen voldaan te hebben, toegelaten zullen wor- den, niet aanstands tot het ambt, maar nog slechts tot de propositie; iets waaronder men verstonde het recht om eenige Kerke- dienst als krankzeker te doen, of ook voor een Kerk op te treden onder toezicht, opdat die Kerk c. q. hen alsdan eerst zou kunnen roepen.

Hierin sprak voorzichtigheid. Het ging toch niet aan, de Kerken eerst te goe- der trouw iemand te laten roepen, op gevaar af, dat hij later bij onderzoek zou blijken, niet eens voor het ambt in aan- merking te kunnen komen. Dit wierp een blaam op zulk een Kerk en zou hard ge- weest zijn voor den betrokken persoon.

2°. blijkt uit deze juistere historische ge- gevens, dat de gezamenlijke Kerken, en zeer terecht, de bevoegdheid om te beslissen volstrekt niet aan de Classen als zooda- nig toekenden, doch dit aan zich hielden, en slechts, voorzover het onderzoek ver- trouwd bleek, het aan eene Classis op- droegen.

Ook dit was met beleid geoordeeld. Het liet zich toch denken, dat, om slechts de Generaliteitslanden te noemen, een Classis met zeer weinige Dienaren, en daaronder slechts enkele gestudeerde personen, voor- zien was, Kende men nu ook aan zulk een Classis de bevoegdheid toe, om te dezen te handelen, dan stond het gevaar te duchten, dat vooral in zulk een Classis allerlei onge- schikte personen zouden worden toegelaten, en ten slotte schier enkel zulke personen in het predikambt zouden staan. Wie toch zelf op zulk een wijs inkam, is licht geneigd, de deur voor anderen van zijn soort breed open te zetten.

3°. blijkt dat de Kerken destijds nimmer dachten, dat zulk een niet gestudeerd per- soon met een enkel examen in het ambt school. Men ging voorzichtiger te werk, en stelde drie termijnen voor één. Ten eerste toch moest zulk een persoon een examen ondergaan. Ten tweede, moest hij, zoo dit examen gunstig afleef, een behoorlijken tijd predication in schrift brengen en voordragen onder toezicht. En ten derde, zou eerst daarna beslo- ten worden, op welke wijze voor den Dienst der kerken van zijne gaven partij ware te trekken.

4°. blijkt dat het examen strekte om te onderzoeken, of er in zulk een persoon waren »singuliere» gaven. Wat van Olden- barneveldt in de notulen der Staten werd aangekeend: »in alles singulier» toont genoegzaam, hoe men in 1619 dit woord opvatte. Er is een practische geschiktheid, die de meesten slechts verwerven door harde studie en lange oefening, maar die aan ande- ren eenigermate instinctief geschonken wordt. De Heere onze God is vrij in het verleen- den van zijn gaven. Om een vreemde taal te kunnen spreken, blokt de één jaren lang en brengt het dan nog vaak niet verder dan tot radbraken, terwijl een ander zekere gave der talen ontving, en met bijna geen moeite ze vlot spreekt. Zelfs in het spreken van onze moedertaal merkt men dit. Van der Palm miste den moed om een dronk in te stellen, ook al had studie hem tot een onzer welsprekendste redenaars gevormd. Zoo speelt de één op het orgel, nadat lange studie hem bekwaamde, en de ander, met muzikaal gehoor en gevoel toegerust, speelt dezelfde melodie, minder fijn, het is zoo, maar vaak met nog warmer bezieling, son- der deze voorstudie. Wat bij de dieren gezien wordt, dat de honingbij zonder studie de hoek en lijn van de raat volkomen zuiver trekt, en de spin haar webbe onberispelijk in de stralen en lijnen weeft, zonder dat van aanleeren sprake is, geldt ten deele ook onder menschen. De mensch staat hooger dan het dier, in zoverre hij het vermogen ontving om klemen, die in hem gelegd zijn, door oefening en inspanning te ontwikkelen. Maar toch zijn er ook in ieder mensch geschiktheiden voor de practiek des levens, die bijna spontaan opkomen; en bij zeer enkelen nu geldt dit ook ten opzichte van hoogere geschiktheiden. Dit

kan in tweeërlei zin voorkomen. Ten eerste doorden er in den persoon het geniale zij, waardoor zijn ontwikkeling en kracht de gewone maat tebovengaat. Dan is het »sin- gulier» als bij Oldenbarneveldt of Prins Willem of Hugo de Groot. Of wel, er kan, zonder het geniale, in hem een spontane ontwikkeling van bepaalde gaven binnende gewone maat zijn, en dan heeft men te doen met »singuliere gaven» in den zin van ons artikel.

Nader toegepast: de geschiktheid voor het predikambt wordt in den regel slechts ontwikkeld door de langdurige studie »der talen, der kunsten en der Godgeleerdheid»; en waar ze op die wijs verkregen wordt, is ze juist, fijner en edeler. Maar nu komt het voor, dat soortgelijke geschiktheid ook spontaan in een mensch uitkomt, zonder deze voorafgaande studie, en al is ze dan ook grover, minder harmonisch en van min gekuischten aard, dan mag ze daarom toch niet geheel verworpen.

Hieruit volgt dat het onderzoek of exa- men, waarvan hier sprake is, niet strekt om na te gaan, of iemand ook wellicht een halfslachtig-geleerde vorming bezit, maar om, wetende, dat hij niet gestudeerd heeft, te onderzoeken, of desniettemin een treffelijke geschiktheid voor het ambt in hem uitkomt; en dat wel zulk een geschiktheid, die niet naar de onberispelijkheid der lijnen en vorm- en, maar naar de uitwerking te beoor- deelen zij.

Er is dus geen sprake van, om eenige personen half en half op te leiden. Op dat standpunt zou heel het beginsel van ons artikel vervalscht worden. Opleiding komt hier ganschelijk niet in aanmerking; er integendeel moet juist uit het gemis aan opleiding bij het desniettemin aanwezig zijn van geschiktheid, blijken, dat men met een gave Gods, op ongewone, d. i. singuliere wijze verleend, te doen heeft.

Zekere opleiding en oetening wordt wel vermeld, edoch na, niet voor het examen.

5°. blijkt, dat het onderzoek loopt meest over drie deelen.

Ten eerste diende onderzocht naar iemands Godzaligheid en ootmoedigheid. Een onderzoek dat natuurlijk plaatsgreep door het hooren of zoeken van getuigenis. Godzaligheid is hoofdvereischte. Men moest voor zich hebben »een man vol des Heiligen Geestes». Dit nu moest hier voornamelijk uitkomen in de »ootmoedigheid», een vrucht des Heiligen Geestes, die hier op den voorgrond moest treden, overmits »sin- guliere gaven» zoo licht een satanische ver- zoeking tot hoogmoed en zelfinbeelding met zich brengen en alsdan in zichzelf en ver- deren worden.

Ten tweede moest onderzocht, of er in zulk een persoon een spontane gave van »goet verstant en discretie» was. Wij zou- den zeggen: »een gezond vermogen om de diepere dingen in zich op te nemen, en een helder oordeel, om naar van uitsch- te onderscheiden.» Dit richtte zich in casu op de uitlegging en de toepassing van het Woord; beide gaven, die voor den Dienst des Woords volstrekt onmisbaar zijn. Bleek nu, dat zulk een persoon, ook zonder talen te kennen of diepere studie te hebben ge- maakt, toch gezonden tact en rechtzinnig gevoel bezat, om den zin des Woords te grijpen, en genoegzame menschenkennis en kennis van de gangen der ziel, om het recht gesneden Woord aan de ziel, in haar onderscheiden nooden, toe te dienen, dan mocht geoordeeld, dat hij »goet verstant» had om het Woord te vatten, en »discretie» om het toe te passen. Dit nu kwam men alleen te weten door een examen in enge- ren zin.

En ten derde moest onderzoek gedaan naar zijn singuliere gave van welspreken- heid; en zulks niet om te onderzoeken, of het een buitengewoon welsprekend man was; dat toch zijn ook lang niet alle gestudeerde personen; maar wel om te onderzoeken, of hij zijn gedachte in goede orde, helder en juist kon uitdrukken, en zonder hinderlijk dialect of onbehoorlijkheid met ernst en warmte zóó kon voordragen, dat hij boeide.

6°. blijkt, dat na gunstigen afloop van dit drievoudig onderzoek, alnu zekere oefening aanving, die tevens tot nader onder- zoek leidden moest.

Deze oefening bestond hierin, dat zulk een persoon allereerst eenigen tijd lang predication ging opstellen; deze aan des- bevoegden voorlegde; ze na goedkeuring onder toezicht voordroeg; en dat dan eerst zou blijken, of hij werkelijk vatbaar was voor ontwikkeling van de in hem onderstelde gave.

De tijd hiervoor te besteden moest instum zijn, d. w. z. langer bij den één, korter bij den ander; doch bij allen lang genoeg, om tot een rijp oordeel over leders gaven te bekwamen.

en 7°. blijkt, dat eerst daarna een eind- oordeel werd opgemaakt, in verband met art. VII in zich sluit, dat met zulk een persoon dan drieërlei kon gebeuren, 1°. dat hij generaal voor alle Kerken beroep- baar werd gesteld; 2°. dat hij terug wierd gewezen; of 3°. dat hij zonder beroepbaar te worden gesteld nochtans door de Classis gebezigd wierd als krankzeker; om Kerken te vergaderen; of anderszins.

Het standpunt, hierna door onze Kerken ingenomen, is ongetwijfeld juist gekozen. Hoe weinig men er in 1619 aan dacht, om met de Bediening des Woords de hand te lichten, blijkt wel het best uit den eisch, dien Voetius, medelid der Synode, voor het Politieexamens stelde, en die hij in zijn Politica Ecclesiastica. Vol. IV. p. 77. v. ongeveer aldus omschrijft:

Het theologisch examen moet zijn: 1°. praeparatoir, 2°. promotoir.

I. Aan het praeparatoir examen hebben zich allen te onderwerpen, die naar het